

ANNA FREUD
BAKİRE ÖLEN
BİR ANNE
ŞEHNAZ TUNA

DESTEK
Yayınları

DESTEK YAYINLARI: 1398
BİYOGRAFİ: 27

ŞEHNAZ TUNA / ANNA FREUD - BAKİRE ÖLEN BİR ANNE

Her hakkı saklıdır. Bu eserin aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü, yayınevinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

İmtiyaz Sahibi: Yelda Cumalıoğlu
Genel Yayın Yönetmeni: Ertürk Akşun
Yayın Koordinatörü: Özlem Esmegül
Editör: Özlem Esmegül
Son Okuma: Devrim Yalkut
Kapak Tasarım: İlknur Muştu
Sayfa Düzeni: Cansu Poroy
Sosyal Medya-Grafik: Tuğçe Budak - Mesud Topal

Destek Yayınları: Ocak 2021
Yayıncı Sertifika No. 13226

ISBN 978-625-441-078-9

© Destek Yayınları
Abdi İpekçi Caddesi No. 31/5 Nişantaşı/İstanbul
Tel. (0) 212 252 22 42
Faks: (0) 212 252 22 43
www.destekdukkani.com
info@destekyayinlari.com
facebook.com/DestekYayinevi
twitter.com/destekyayinlari
instagram.com/destekyayinlari

Deniz Ofset – Çetin Koçak
Sertifika No. 48625
Maltepe Mahallesi
Hastane Yolu Sokak No. 1/6
Zeytinburnu / İstanbul

“GÜÇ VE GÜVEN
BULMAK İÇİN HEP DIŞARI
BAKTIM AMA O HEP
İÇİMDEYDİ. HER ZAMAN
BENİMLEYDİ.”

ANNA FREUD
BAKİRE ÖLEN
BİR ANNE

ŞEHNAZ TUNA

DESTEK
Yayınları

O, Anna...

Psikanalizin kurucusu ve babası olarak bilinen Sigmund Freud ile doğrudan bağlantılı olduğunu iddia eden analistlerden onunla en istikrarlı ilişkiyi kuran grup kızı Anna Freud'un temsilcisi olduğu topluluktur. Freud'dan sonra gelen bu jenerasyon politik sebeplerden dolayı sürgün edilseler de psikanalizin sürekliliği için çok çaba göstermişlerdir. Psikanaliz onların hayatı olmuştu. Eşleri, arkadaşları ve hatta çocukları bile analist olan bu grup birbirlerinin ailelerini ve arkadaşlarını analiz etmiş kişisel ve profesyonel psikanaliz yaşamlarını birbirinden ayırt etmemişlerdir. Daha sonra gelen jenerasyonlar Anna Freud'u muhafazakârlıkla eleştirseler de onun kendisinin ve Sigmund Freud'un sahip olduğu değerleri korumaya yönelik tutuculuğu babasına olan yoğun sevgisi ve hürmetinden kaynaklanıyordu.

Psikanaliz çalışmaları sürecinde birçok analist Freud'un önerileri doğrultusunda klinik ve kurumlar aracılığıyla psikanalizi çok daha geniş bir sosyal

tabakaya genişlettiler ve Freud'un teknik araştırmalarından yola çıkarak psikotikler, travma kurbanları ve şiddetli fobi mağdurları için farklı terapiler geliştirdiler. Bu yeni tekniklerden biri de Freud'un araştırmalarında değinmediği, özellikle çocuk ve ergenler için tasarlanmış "Çocuk Analizi"ydi. Çocuk analizini ileri taşıyıp Freud'un sosyal vizyonunu kuvvetli bir inanç haline getirerek en uzun süre devam ettirecek psikanalist, kızı Anna Freud olacaktı.

Çocuk Psikanalizi ve Benlik Psikolojisi ekolünü geliştiren ve psikanalitik ilkelerin çocuk terapisine uygulanmasına öncülük eden Anna gibi ikinci jenerasyon Freudcular meslek dışındakiler tarafından pek de bilinen isimler değildiler. Hayata geçirdiği kliniği, yaratıcılığı ve özgünlüğüne rağmen Anna'nın itibarı çoğunlukla babası Freud'un gölgesi altında kalmıştır. Babası ile ortak tanıdıkları insanların davranışlarında Anna'nın düşüncesi onların her zaman kendinden çok babasıyla ilgilendikleri yönünde olmuştur. Bu düşüncesini Fransa seyahatinden dönüşte onu elinde buketle karşılayan –ve aslında tamamen kendisi için orada bulunan– Ernest Jones için yaptığı yorumda açıkça ifade etmiştir. "Onun ilgisi benden çok babama yönelikti. Bu benim alışık olduğum bir durumdu."

Anna babasının karakter ve repütasyonuna yapılan saldırılara şahit olacak kadar uzun yaşamıştır. Avrupa ve Amerika'da babasına karşı yapılan bu

saldırıların da gölgesi altında kalan Anna'nın itibarı son yıllarda gittikçe iyileşmiştir. Bugün artık çocuk psikanalistleri ve çocuk gelişimiyle ilgilenen uzmanlar için Anna Freud'un çalışmaları son derece önem taşımaktadır. Günümüzde çocukların yararına olan her tür enstitü ve kurumda Anna Freud'un bitmek tükenmek bilmeyen fedakârlıklarından bir iz vardır.

İkinci Dünya Savaşı'nın sonunda feministler tarafından Freud'a karşı başlatılan yoğun eleştiri hareketi 1970'lerde muazzam bir hız kazanır. Anna babasına karşı sergilenen düşmanca tutumların hiçbirine cevap vermez fakat diğer yandan babasının artık hükümsüz olduğunu düşündüğü teorilerine karşı açıklamalarda bulunur. Örneğin, babasının bazı yorumlarının onun yaşadığı dönemde kadınların profesyonel iş yaşamından ayrı tutulmasından kaynaklandığını, artık her tür profesyonel alanın kadınlara da açık olmasından dolayı bu teorilerin geçersiz olduğunu ifade eder. Babasının Birinci Dünya Savaşı öncesi kurduğu komiteye benzer bir topluluğun bir araya gelerek Freud'u korumasını hayal eden Anna'nın bu fikri ne yazık ki hiçbir zaman gerçekleşmez.

Babasına karşı olan saldırıların cevabının yine babasının kendi eserlerinde olduğunu düşünen Anna Ernest Jones'unki dahil olmak üzere Freud hakkında yazılan tüm biyografileri babasının ve kendi özel hayatının ihlali olarak değerlendirmiş, kendi özel yaşamı

ve çalışmalarlarıyla ilgili bir biyografiye asla sıcak bakmamıştır. Kendi hikâyesini kendisine saklamayı tercih eden Anna ölümünden önce hiçbir biyografinin yayımlanmayacağını yakın çevresine defalarca söylemiştir. Uwe Peter tarafından 1979 yılında Almanca olarak yazılan bir biyografisinde tam elli iki yanlış bularak bu kitabın ölümünden önce İngilizce olarak basılmasını istemediğini söylemiştir.

Basın konusunda da her zaman sert ve kararlı olan Anna reklamdan nefret ettiğini ve bir birey olarak hayatının özel kalmasını istediğini her fırsatta dile getirmiştir. İnsanların bilmek istediği tarihçe dahil geçmişle alakalı çok yoğun duygulara sahip olduğundan dolayı duygularını okuyucuyla paylaşamayacağını ifade eden Anna *“hepsini beraberinde götürmeyi”* tercih ettiğini söyler.

Anna Freud biyografiye karşı olsa da analiz süreci, ikinci analizine denk gelen pratik yaptığı dönem, babasıyla yürüttüğü süpervizyon dönemi, babasının yas dönemi ve annesinin öldüğü yıl homoseksüel erkekleri analiz ettiği dönemde yürüttüğü çalışmaların tümü otobiyografik özellik taşıyordu. Gazete, radyo ya da televizyon muhabirlerine röportaj yapmama prensibi Anna'nın hayatına dair kaynakların kısıtlı olmasına yol açar. Anna Freud'un yaşamöyküsünün başyazarı Elizabeth Young-Bruehl'dir. Bu çalışmanın da ana kaynağı olan Young-Bruehl'in *Anna Freud: A*

Biography başlıklı eseri Anna'nın ölümünden dört yıl sonra 1988 yılında yayımlanan ilk ve tek biyografisidir.

Amacı insanların hayatını, özellikle de çocukların hayatını kolaylaştıracak psikanalitik çalışmalar yapmak olan Anna 1930'larda bir araştırmacı olarak başladığı yaşamına 1940'larda hayat arkadaşı Dorothy ile birlikte Hampstead Savaş Çocukları Yurdu'nu kurup yöneterek devam etmiştir. Anna ve Dorothy psikanalizi yeniden şekillendirirken bunu son derece mütevazılıkla yapmışlardır. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra kapanan Hampstead Savaş Yurdu'ndan sonra 1950'lerde çocuklarla yürütülen psikanaliz çalışmaları konusunda düzgün ve kapsamlı eğitim hizmeti sunan Hampstead Kliniği'ni kurmuştur. Dünyanın en önemli psikanalitik araştırma merkezlerinden biri olan bu klinik günümüzde halen "Anna Freud Merkezi" olarak hizmet vermektedir.

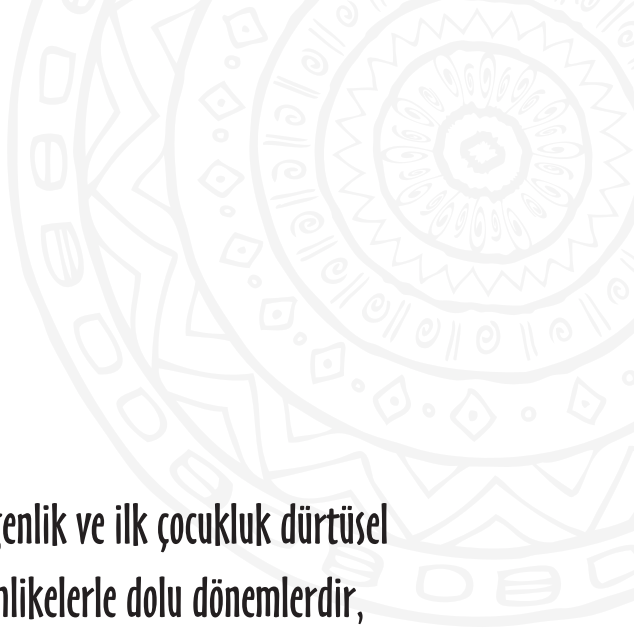
Anna babasının bıraktığı daha yüzeysel çocukluk araştırmalarını ilerleterek devam etti ve onun sayesinde mevcut pürüzler giderildi. Onun çocuk psikanalizine yaptığı katkılar paha biçilemezdir. Anna'nın tüm bu başarıları bir tesadüfe ya da Freud gibi ünlü bir babanın kızı olmasına bağlı değildir. Hayat hikâyesine bakıldığında yazıları, gözlemleri, seminerleri ve çocuklara olan ilgisinde çarpıcı bir süreklilik görülmektedir. Viyana'daki çalışkan öğrenci, on dokuzdan yirmi dört yaşına kadar yürüttüğü öğretmenlik

mesleğinde yine bir o kadar çalışkanlık sergiler. Bu dönemi Uluslararası Psikanaliz Topluluğu'nun sekreteri olarak yürüttüğü görevindeki psikanaliz eğitmenliği izler. Ve devamında Londra'ya taşıdığı çalışmaları yıllar içerisinde tüm dünyaya yayılır. Anna'nın yaşamı boyunca yürüttüğü bu istikrarlı çalışmalar psikanalizin insan varlığına olan katkısının son derece önemli bir parçasını teşkil etmiştir.

Anna Freud sadece psikanalizin kurucusu Freud'un kızı değildi. O Freud'un bilhassa kendisi tarafından analiz edilen, çocuk analizi ve gelişimsel psikolojiyi kurup inşa eden ve geliştiren, hayatını temel bakımdan bile eksik olan çocukları korumaya adanmış, pek çok kitap ve makale yazarak babasının düşüncelerini geliştiren, yayın ve ölümünden sonra onun sadece teori ve çalışmalarına değil anılarına da sahip çıkan kızıydı.

O, Anna'ydı...

Şehnaz Tuna

**“Ergenlik ve ilk çocukluk dürtüsel
tehlikelerle dolu dönemlerdir,
bu dönemlerde görülen 'zekâ'nın
en azından bir bölümü bu tehlikelerin
giderilmesine yaramaktadır.”**

– Anna Freud

-I-

Evin “en ufağı” Annerl

“İlişkide bulunduğum kişilerin sevgisini kazanmak ve onların benim hakkımda iyi düşünmelerini sağlamaktan başka bir şey istemiyorum.”

- Anna Freud

3 Aralık 1895... Viyana’da soğuk bir kış günü dünyaya gözlerini açan minik bebek, annesi Martha tarafından hiç sevinçle karşılanmamıştı. Altı sene içerisinde beş çocuk doğuran Martha Freud, 1893 yılında dünyaya getirdiği kızı Sophie’den iki sene sonra yaşadığı bu istenmeyen hamileliğini yanlışlıkla menopoz

başlangıcı olarak yorumlar. Dolayısıyla ana rahmine düşmesiyle birlikte karışık duygulara yol açan bebek Annerl (Freud kızı Anna'ya *Annerl* derdi) varlığıyla annesinin, kadın kimliğinin önemli bir bölümünü kaybetmesiyle de eş tutması anlamına geliyordu. İşte bu yüzden minik Anna insanlar tarafından fark edilip sevmek için ömrü boyunca çaba göstermek zorunda hisseder. Anna yaşlılık yıllarında kendisine bakan Manna'ya yaptığı itirafında, eğer o dönem kabul edilir ve güvenilir bir doğum kontrol yöntemi olsaydı kendisinin 1895 yılında dünyaya gelmemiş olacağını söyler. Art arda yaşadığı doğumlar sonucunda fiziksel ve psikolojik olarak yıpranmış hissedilen Martha bebeğini emzirmez, emziremez ve bir sütanne de bulunamaz. O yüzden küçük Anna beş günlükten itibaren hazır bebek sütü ile beslenmeye başlar.

Anna bir yaşındayken, nişanlısını tüberküloz sonrası kaybeden ve bir daha da hayatına kimseyi sokmayacak olan teyzesi Minna Bernays onlarla beraber yaşamaya başladı. Annesi, teyzesi Minna ve Katolik çocuk bakıcısı Josefine olmak üzere üç anne ile büyüyen Anna bu üçlüden sadece annesi ile yakın değildi. Anne yerine koyduğu figür “çocukluğumun en eski ve sahici ilişkisi” olarak tanımladığı ve ileride psikanalist olduğu zaman teorilerinde “ana bakıcı” ya da “psikolojik anne” kavramlarıyla adlandıracağı kişi Anna

bebekken işe alınan Josefina Cihlarz adındaki Katolik *Kinderfrau*'suydu.* (Ne tesadüftür ki babası Sigmund Freud'un da küçükken çok bağlı olduğu Katolik bir dadısı vardı.) Josefina için öncelik her zaman Anna'ydı. Bir sorun olduğunda ilkönce beşiğinden Anna'yı alır daha sonra diğer çocuklarla ilgilenirdi. Anna'nın erkek kardeşleri Josefina'ya bir yangın olsa ilk kimi kurtaracağı sorusunu yönelttiklerinde Josefina'nın tereddütsüz verdiği cevap her zaman "Anna" olurdu. Anna bu hikâyeyi anlama yaşına geldiğinde hislerini de doğrulayabilmişti. Gerçekten de Josefina'nın tek favorisi ve hatta tek çocuğu oydu. Anna'yı güvende hissettiren şey dadısının ilgisiydi, nitekim annesi yanında olsa bile Josefina görüş alanından kaybolduğu anda panik halinde yerinden kalkar -bu sayede annesinden de uzaklaşır- ve koşarak onu arardı. Josefina ile ilgili tüm anılarında Anna Freud tıpkı kendisi gibi hayvanlara ve çocuklara düşkün olan dadısının sıcak ve sempatik mizacını vurgulamıştır. Freud ailesine gönülden bağlı olan *Kinderfrau* Josefina, Anna ilkököl birinci sınıfı bitirene kadar onlarla kaldı.

Kurallara uymayıp kendi kurallarını yarattığını düşündüğü annesinin ona karşı dürüst ve candan olmadığı ve birçok şeyi gizlediği duygusunda olan küçük Anna sürekli dikkatleri üzerine çekmeye çalışıyordu. Diğer yandan "babasının kızı" olduğunu fark ediyor

* Dadi, bakıcı.

ve baba sevgisinin tadını da çıkarıyordu. Ondan ayrı kaldığı zamanlar babasıyla baş başa kalan erkek kardeşleri Ernst ve Oliver'e imreniyordu. Anna'nın öğrenme isteğini ve diğer çocuklarından çok daha yetenekli ve başarılı olduğunu fırsat buldukça vurgulayan Freud "haylazlığını" (*Unartigkeit*) fark ettiği küçük kızının muzipliğinden keyif alıyor, onun birçok kuralı çiğnemesine göz yumuyordu.

Değişmiş ev şartlarında büyütülen, ailenin son çocuğu olan Anna kendisini iyi hissetmiyordu, çünkü Freud'un deyimiyle "iki anne" olan ve huy olarak birbirlerinden oldukça farklı olan Martha Freud ve Minna Bernays -iki kız kardeş "Siyam ikizleri" olarak bilinirlerdi- ev işlerini yönetmek için güçlerini birleştirdiler ama hiçbiri evin en küçük çocuğu Anna'nın ihtiyaçlarını karşılamak için tam bir sorumluluk üstlenmiyorlardı. Sigmund Freud'un psikanalitik teorileriyle kız kardeşinden çok daha fazla ilgilenen Minna, Freud'larla yaşadığı yıllarda yeri sonradan üç kız kardeş tarafından doldurulacak bir şekilde Freud'un sekreterliği görevini üstlenmişti. Freud'a olan bu yakınlığından dolayı Anna için teyzesi baba sevgisini sorgulatan daha doğrusu babasının sevgisini alan bir başka kadındı.

Sigmund Freud mesleği, seminerleri, yazı ve çalışmalarını izin verdiği ölçüde çocuklarıyla da ilgilenirdi. Çocuklar yaz tatillerinde babaları onlara eşlik

ettiğinde çok mutlu olurlardı. Anna'nın ilk yılları çok mutsuz geçmişti çünkü ailenin "en ufağı" olan küçük kız çocuğu büyükler tarafından dışlanır, onlar için sıkıntı kaynağı olur ve bunun sonucunda kendi de yalnız kalıp sıkılırdı. Anna'nın böyle hissettiği zamanların birinde, yine bir yaz tatilinde diğer kardeşlerin hepsi botla çıkmış ve onu evde bırakmışlardı. *"Beni bırakmışlardı. Çünkü ya çok ufaktım ya da botta yer yoktu. Bu sefer şikâyet etmediğimi gören babam beni övmüş ve rahatlatmıştı. Bu beni öylesine mutlu etmişti ki başka hiçbir şeyin önemi yoktu."*

Freud ailesinin çocuklarının okul arkadaşları da profesyonel ailelerden gelmekteydiler fakat sadece Yahudi olanlarla görüşebiliyorlardı. Anna, Yahudi olmayan kızlarla okulda bir araya geliyor fakat dönemin Viyana'sındaki mevcut sosyal bariyerden dolayı hiçbir zaman evlerine davet edilmiyordu. Arkadaşları tarafından kabul görmediğini düşünen Anna o kadar sıkılıyor ve şikâyet ediyordu ki aile bireyleri eğer bir tam gün boyunca söylenmeyi keserse ona hediye alacaklarını söyleyerek çareyi çoğu zaman rüşvet vermekte buluyorlardı. Anna Freud'un ilerleyen zamanlarındaki çocuklardaki okul fobisi ve kaygısına dair olan çalışmalarında kendi okul deneyimlerinin önemli bir katkısı olacaktır. *"Okul zamanı boyunca bir öğrenci olarak benim hep daha gayretli olmamı istediler ve en sonunda oldum da!"*

diyen Anna Freud için okul, ailesi ve öğretmenlerinin onun olmasını istediği kişi olmak için en çok çabaladığı yer oldu. 1910-1911 ve 1911-1912 okul dönemlerinde iki sene üst üste her konuda “çok iyi” notu almıştı.